

dr Małgorzata Gielda

Instytut Nauk Administracyjnych
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

Współpraca transgraniczna prowadzona w Unii Europejskiej na podstawie programów operacyjnych realizowanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Streszczenie: Współpraca międzynarodowa jest jednym z najważniejszych wymiarów budowania społeczeństwa kierującego się poszanowaniem godności drugiego człowieka, społeczeństwa opartego na zasadzie subsydiarności. Ta rola współpracy międzynarodowej jest realizowana przy użyciu różnych form oraz na podstawie różnych podstaw. Artykuł przedstawia jedną z nich – współpracę transgraniczną, która jest realizowana pomiędzy podmiotami polskimi a podmiotami z krajów sąsiednich na podstawie programów operacyjnych. Opracowanie przybliży definicje współpracy międzynarodowej oraz współpracy transgranicznej, aby nakreślić zakres, w jakim następnie zostaną przedstawione i porównane programy operacyjne, na których podstawie prowadzona jest współpraca transgraniczna w Polsce na obszarze Unii Europejskiej. Omawiane programy operacyjne zamykają się w okresie programowania 2014–2020 i są realizowane w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna, komponent współpraca transgraniczna.

Słowa kluczowe: rozwój regionalny, współpraca transgraniczna, programy operacyjne, europejska współpraca terytorialna.

Cross-border cooperation in the European Union on the basis of operational programs under the European Territorial Cooperation

Abstract: International cooperation is one of the most important instruments for building a society guided by respect for human dignity and based on the principle of subsidiarity. International cooperation is implemented with the use of various forms and based on different grounds. This article presents one of them – cross-border cooperation, which is carried out between Polish entities and entities in neighbouring countries on the basis of operational programs. The paper presents definitions of international cooperation and cross-border cooperation in order to outline the extent to which operational programs, under which cross-border cooperation is carried out in Poland and within the European Union, will be later presented and compared. These operational programs are closed during the programming period 2014–2020 and are implemented under the European Territorial cooperation, the cross-border cooperation component.

Key words: regional development, cross-border cooperation, operational programs, European territorial cooperation.

1.

Szeroko pojęta współpraca międzynarodowa powinna przynosić korzyści wszystkim stronom biorącym w niej udział. Korzyści te dotyczą nie tylko kwestii społecznych, ekonomicznych i gospodarczych, ale przede wszystkim umacniają fundamenty w celu podejmowania przyszłej współpracy, nie tylko w wymiarze międzynarodowym. Ponadto współpraca międzynarodowa realizowana w dłuższym okresie czasu staje się „najbardziej efektywnym środkiem umacniania bezpieczeństwa międzynarodowego i tworzenia infrastruktury pokoju”¹. Tym samym współpraca międzynarodowa staje się jednym z najważniejszych aspektów budowania społeczeństwa kierującego się poszanowaniem godności drugiego człowieka, społeczeństwa szczęśliwego, opartego na zasadzie subsydiarności.

Ta doniosła rola współpracy międzynarodowej jest realizowana w różny sposób, w różnych formach i na podstawie różnych podstaw. Niniejszy artykuł skupi się na przedstawieniu współpracy transgranicznej realizowanej pomiędzy podmiotami polskimi a podmiotami z krajów sąsiednich na podstawie programów operacyjnych. W tym celu zostaną najpierw przybliżone definicje współpracy międzynarodowej oraz współpracy transgranicznej, a następnie zostaną przedstawione i porównane programy operacyjne, na podstawie których prowadzona jest współpraca transgraniczna w Polsce na obszarze Unii Europejskiej w okresie programowania 2014–2020 w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna, komponent współpraca transgraniczna.

2.

Definicji współpracy międzynarodowej, podobnie jak i definicji współpracy transgranicznej w literaturze przedmiotu występuje bardzo dużo. Przez współpracę międzynarodową określa się współpracę pomiędzy rządami, przedsiębiorstwami lub osobami fizycznymi, polegającą na opracowaniu wspólnej strategii szczególnie w zakresie badań lub regulacji standardów przemysłowych². W zakresie takiej definicji nie mieści się jednak współpraca zachodząca pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, pochodzącymi z różnych państw. Dlatego słusznie zwraca uwagę Renata Kusiak,

---

¹ R. Zięba, *Bezpieczeństwo międzynarodowe w pierwszej dekadzie XXI wieku w kontekście nowych wyzwań i zagrożeń*, Krakowskie Studia Międzynarodowe 2007, nr 4, s. 34. Tam również R. Zięba podkreśla, że „Do stabilizowania bezpieczeństwa międzynarodowego najskuteczniej przyczynia się precyzowanie politycznych i prawnych norm stosunków międzynarodowych. Szczególną funkcję w tym procesie spełnia współpraca międzynarodowa, zwłaszcza wielkich mocarstw, która przyczynia się do eliminowania zagrożeń i budowania zaufania, a przez to umożliwia rozwiązywanie trudnych problemów bezpieczeństwa międzynarodowego”.

² <https://pl.glosbe.com/pl/pl/wsp%C3%B3lC5%82praca%20mi%C4%99dzynarodowa> [dostęp 01.07.2015 r.].

że „w literaturze przedmiotu można zaobserwować istnienie wielu rozmaitych pojęć na oznaczenie współpracy jednostek samorządu terytorialnego przekraczającej granice państwowe. Obok przyjętego [...] terminu współpraca transgraniczna dla oznaczenia współpracy podmiotów szczebla lokalnego, stosuje się także określenia takie, jak współpraca przygraniczna, ponadgraniczna, sąsiedzka, międzynarodowa, zagraniczna, zaś w przypadku samorządu regionalnego mowa jest o współpracy regionalnej, międzyregionalnej i regionalnej transgranicznej. W doktrynie niemieckiej możemy ponadto natrafić na określenia w Polsce niespotykane, jak komunalna polityka zagraniczna czy komunalne stosunki zagraniczne”³.

O terminologicznym chaosie we wspomnianym zakresie piszą także Sylwia Dołzbłasz i Andrzej Raczyk w opracowaniu *Współpraca transgraniczna w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*⁴: „Wielość definicji używanych na określenie relacji współpracy między jednostkami subpaństwowymi pochodzącymi z różnych państw powoduje pewien terminologiczny chaos. Tym bardziej, że często ich używając, nie precyzuje się dokładnie ich zakresu pojęciowego”⁵. Dalej autorzy słusznie zauważają, że istnieją argumenty przeciwko posługiwaniu się pojęciem współpracy międzynarodowej w odniesieniu do jednostek terytorialnych, które nie są podmiotami prawa międzynarodowego, chodzi tutaj o jednostki samorządu terytorialnego. W zamian proponują zastosowanie np. terminu współpraca zewnętrzna, współpraca terytorialna (międzyterytorialna)⁶. W zakresie tak ujętej współpracy wyodrębniono następnie⁷:

- współpracę transgraniczną określaną także mianem współpracy przygranicznej (*cross-border*),
- współpracę międzyregionalną (*interregional*),
- współpracę ponadnarodową nazywaną także współpracą transnarodową (*transnational*)⁸.

Współpraca transnarodowa (współpraca międzynarodowa) jest prowadzona przez jednostki terytorialne, np. jednostki samorządu terytorialnego, a także przez inne podmioty działające na szczeblu lokalnym i regionalnym. Współpraca tego rodzaju dotyczy

³ R. Kusiak-Winter, *Współpraca transgraniczna gmin Polski i Niemiec, studium administracyjno-prawne*, e-Monografie nr 11, Wrocław 2011, s. 19–21. Publikacja dostępna także na stronie: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/35373> [dostęp 01.07.2015 r.].

⁴ S. Dołzbłasz, A. Raczyk, *Współpraca transgraniczna w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.

⁵ *Ibidem*, s. 13.

⁶ *Ibidem*, s. 13 i 14.

⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 (Dz. Urz. WE L 210/1 z 31 lipca 2006 r.).

⁸ S. Dołzbłasz, A. Raczyk, *op. cit.*, s. 14.

przedsięwzięć realizowanych na większych obszarach, np. obejmujących swoim zasięgiem region Morza Bałtyckiego lub Europę Środkową.

Drugi element współpracy terytorialnej (współpracy zewnętrznej) stanowi współpraca międzyregionalna. Dotyczy ona wspólnie podejmowanych działań przez władze państwowe, regionalne i lokalne w celu poprawy efektywności ich polityk, a także instrumentów rozwoju regionalnego i spójności. Działania te zwykle dotyczą wymiany informacji i dzielenia się zdobytymi doświadczeniami w wielu zakresach. W ramach współpracy międzyregionalnej kwalifikuje się całe terytorium Wspólnoty⁹.

Ostatnią częścią składową współpracy terytorialnej jest właśnie współpraca transgraniczna. Pierwsze zapisy o tym rodzaju współpracy międzyterytorialnej znajdują się w Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi z 1980 r. nazywanej potocznie konwencją madrycką¹⁰. Zgodnie z art. 2 ust. 1 konwencji współpraca transgraniczna oznacza „każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby Umawiających się Stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń”. W zakresie oglądu tego fragmentu konwencji madryckiej Katarzyna Kaczmarczyk podnosi, że działania i zamierzenia, o których tutaj mowa, nie odnoszą się do likwidacji istniejących granic politycznych, ale określają w sposób formalny i administracyjny ich sens¹¹. Wszystko po to, aby działania i zamierzenia podejmowane w ramach współpracy transgranicznej dawały możliwość mieszkańcom terenów przygranicznych niwelowania różnorodnych przeszkód lub sporów. W rezultacie możliwa staje się prawdziwa, realna, a nie tylko formalna współpraca oraz prawdziwe godne współżycie i współistnienie często bardzo odmiennych i różnych kulturowo społeczności, które odnoszą się do siebie z szacunkiem i szanują wzajemnie swoją tożsamość i godność.

⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r., rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. WE L 210/25 z 31 lipca 2006 r.) oraz R. Kusiak-Winter, *op. cit.*, s. 27–30.

¹⁰ Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi, zawarta w Madrycie w dniu 21 maja 1980 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 287).

¹¹ K. Kaczmarczyk, *Rozwój lokalnych form współpracy transgranicznej w Polsce południowo-wschodniej*, [w:] M. Grzybowska, M. Berdel-Dudzińska (red.), *Prawo i ustrój Rzeczypospolitej Polski w perspektywie integracji z Unią Europejską*, Rzeszów 2002, s. 94; B. Jurkowska, *Unijne programy wsparcia współpracy transgranicznej w latach 2007–2013 w państwach członkowskich i sąsiadujących z Unią Europejską*, „PWSZ IPiA Studia Lubuskie”, Sulechów 2011, t. VII, s. 186.

Dokonując analizy przytoczonego wyżej zapisu art. 2 ust. 1 konwencji madryckiej w porównaniu z zapisem Konstytucji RP¹² zawartym w art. 172 ust. 2 należy przytoczyć także uwagę R. Kusiak-Winter, która słusznie podnosi, pisząc, że: „określenie użyte w art. 2 konwencji odnosi się do «sąsiedzkich kontaktów» (*neighbourly relations*), zakładających występowanie bliżej niesprecyzowanej bliskości granicy państwowej i związanej z nią wspólnoty interesów. Natomiast zapisana w konstytucji «współpraca ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw» jest pojęciem szerszym, obejmującym wszelkie przypadki współpracy, niezależnie od geograficznego usytuowania kooperujących jednostek, a więc również i tych pochodzących z głębi kraju. Dlatego każdy rodzaj «współpracy transgranicznej» można określić mianem «współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw», natomiast nie każdy przejaw «współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw» będzie można uznać za «współpracę transgraniczną»¹³.

Współpraca transgraniczna jest traktowana jako sąsiedzka współpraca prowadzona we wszystkich dziedzinach życia, pomiędzy obszarami przygranicznymi (regionami, gminami i innymi podmiotami z obszarów przygranicznych)¹⁴. Wyróżniają ją więc dwa podstawowe aspekty: granica oraz obszar wokół niej. O tym rodzaju współpracy można bowiem mówić tylko wtedy, kiedy zarówno jej zakres podmiotowy, jak i zakres terytorialny jest powiązany z bliskością granicy państwowej. Zatem podmioty podejmujące współpracę terytorialną transgraniczną będą pochodziły z terenów przygranicznych, podobnie obszar objęty tą współpracą będzie wyznaczony przez jednostki administracyjne podziału terytorialnego umiejscowione wokół granicy (gminy, powiaty, regiony). Zakres przedmiotowy współpracy terytorialnej jest natomiast ograniczony właściwie tylko jednym ogólnym kryterium: prowadzeniem takich działań, które mają na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi. Najczęściej zakres przedmiotowy współpracy transgranicznej dotyczy:

- świadczenia usług,
- wymiany towarów i surowców,
- infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, komunalnej, zagospodarowania przejść granicznych,
- działalności consultingowej,
- działalności informacyjno-promocyjnej,
- wymiany kulturowej, oświatowej i sportowej,

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., Nr 78 poz. 483 z późn. zm.

¹³ R. Kusiak-Winter, *op. cit.*, s. 26.

¹⁴ E. Szadkowska, *Pojęcie współpracy transgranicznej*, [w:] M. Perkowski (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Białystok 2010, s. 15.

- działalności turystycznej,
- działalności badawczo-rozwojowej,
- ochrony środowiska naturalnego,
- planowania przestrzennego na obszarach przygranicznych¹⁵.

W Unii Europejskiej współpraca transgraniczna może być oparta na różnych programach operacyjnych. W tym zakresie należy przedstawić następującą klasyfikację:

- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- programy na podstawie Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa,
- inne programy operacyjne, na podstawie których nawiązywana jest współpraca transgraniczna.

W ramach współpracy transgranicznej realizowanej na podstawie programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej można dodatkowo wyróżnić:

- programy transgraniczne,
- programy transnarodowe (np. Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa),
- programy międzyregionalne (np. Interreg Europa).

Dwie ostatnie kategorie, czyli programy transnarodowe i programy międzyregionalne mogą, ale nie muszą być podstawą do realizacji współpracy transgranicznej, natomiast pierwsza kategoria zawsze będzie dotyczyła tylko współpracy transgranicznej.

W okresie programowania 2007–2013 współpraca transgraniczna była realizowana w następujących kategoriach:

- współpraca transgraniczna w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej:
  - program operacyjny współpracy transgranicznej: Niemcy (Meklemburgia/Pomorze Przednie – Brandenburgia) i Rzeczpospolita Polska (województwo zachodniopomorskie) 2007–2013¹⁶,
  - program operacyjny współpracy transgranicznej: Rzeczpospolita Polska (województwo lubuskie) i Niemcy (Brandenburgia) 2007–2013¹⁷,

---

¹⁵ *Ibidem*, s. 16.

¹⁶ Program obejmuje niemieckie powiaty: Rügen (Rugia), Nordvorpommern (Północne Pomorze Przednie), Ostvorpommern (Wschodnie Pomorze Przednie), Uecker-Randow, Uckermark, Barnim, Demmin, Meklemburgia-Strelitz, niemieckie powiaty grodzkie: Stralsund, Greifswald i Neubrandenburg oraz dwa polskie podregiony: szczeciński (z powiatami: policki, gryfiński, kamieński, gryficki, goleniowski, stargardzki, pyrzycki, myśliborski, choszeżeński, łobeski, powiaty grodzkie Szczecin i Świnoujście) i koszaliński (z powiatami: drawski, białogardzki, kołobrzeczki, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki i powiat grodzki Koszalin). Por.: Współpraca Transgraniczna Krajów Meklemburgia – Pomorze Przednie / Brandenburgia i Rzeczypospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie) 2007–2013, program dostępny jest na stronie: http://www.interreg4a.info/fileadmin/user_upload/dateien/op/Interreg4a_OP_MV-BB-ZACH_2010-05-17_PL.pdf. Program został zmieniony w 2009 r., a zmiany Komisja Europejska zatwierdziła w dniu 17 maja 2010 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

¹⁷ Program obejmuje niemieckie powiaty: Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße, niemieckie miasta na prawach powiatu: Frankfurt nad Odrą i Cottbus oraz dwa polskie podregiony: gorzowski (w którego skład wchodzi powiaty: gorzowski, międzyrzecki, słubicki, strzelecko-drezdenecki, sulęciński i miasto na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski) i zielonogórski (w którego skład wchodzi powiaty:

- program operacyjny współpracy transgranicznej: Rzeczpospolita Polska (województwa dolnośląskie, województwo lubuskie) i Niemcy (Saksonia)¹⁸,
- program współpracy transgranicznej: Rzeczpospolita Polska i Republika Słowacka 2007–2013¹⁹,
- program operacyjny współpracy transgranicznej: Republika Czeska i Rzeczpospolita Polska 2007–2013²⁰,
- program operacyjny współpracy transgranicznej: Republika Litewska i Rzeczpospolita Polska 2007–2013²¹,

krośnieński, nowosolski, świebodziński, zielonogórski, żagański, żarski, wschowski i miasto na prawach powiatu Zielona Góra). Por.: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007–2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, program można pobrać ze strony: http://www.lubuskie.uw.gov.pl/zarzadzanie_funduszami_europejskimi/program_operacyjny_wspolpracy_transgranicznej_polska_brandenburgia.html. Program został zatwierdzony 25 marca 2008 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

¹⁸ Obszar wsparcia po stronie saksońskiej obejmuje powiat przygraniczny Görlitz (z byłymi powiatami Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau–Zittau jak i miastem na prawach powiatu Görlitz). Ponadto włączony zostanie teren graniczący z obszarem kwalifikowalnym do wsparcia. Dotyczy to powiatu Bautzen (z byłymi powiatami Kamenz, Bautzen oraz miastem na prawach powiatu Hoyerswerda). Obszar wsparcia po stronie polskiej obejmuje: województwo dolnośląskie (podregion jeleniogórsko-wałbrzyski, tj. powiaty: zgorzelecki, bolesławiecki, lubański, lwówecki, zlotoryjski, jeleniogórski, kamiennogórski, jaworski, wałbrzyski, świdnicki, ząbkowicki, kłodzki, dzierzoniowski, strzebiński oraz miasto na prawach powiatu Jelenia Góra) i województwo lubuskie (podregion zielonogórski, tj. powiaty żarski, żagański, krośnieński, zielonogórski, nowosolski, wschowski, świebodziński oraz miasto Zielona Góra). Por.: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska–Saksonia 2007–2013, program dostępny jest na stronie: http://www.sn-pl.eu/media/pl/genehmigte_Gesamtfassung_PL.pdf. Program został zmieniony w dniu 28 czerwca 2011 r. Zmiany zostały przyjęte przez Komitet Monitorujący w dniu 28 czerwca 2011 r. i zatwierdzone przez Komisję Europejską w dniu 27 marca 2012 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

¹⁹ Obszar wsparcia programu obejmuje po stronie polskiej podregiony: bielsko-bialski, nowosądecki, krośnieńsko-przemyski oraz powiaty: oświęcimski (podregion krakowsko-tarnowski), pszczyński (podregion centralny śląski), rzeszowski i powiat grodzki Rzeszów (podregion rzeszowsko-tarnobrzescki). Natomiast po słowackiej stronie granicy obszarem wsparcia zostały objęte następujące regiony: Kraj Žilinský oraz Kraj Prešovský. Por.: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska–Republika Słowacka 2007–2013. Program jest dostępny na stronie: http://pl.plsk.eu/files/?id_plik=5696. Program został zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 20 grudnia 2007 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

²⁰ Program obejmuje czeskie regiony: liberecki, královéhradecki, pardubicki, olomuniecki i morawsko-śląski oraz polskie podregiony: jeleniogórsko-wałbrzyski, opolski, rybnicko-jastrzębski, bielsko-bialski oraz obszar powiatu pszczyńskiego. Por.: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska–Rzeczpospolita Polska 2007–2013. Program jest dostępny na stronie http://www.interreg.gov.pl/NR/rdonlyres/8C2CE32D-5BDA-48B2-99C0-69157FAB4372/39092/POWT_PL_6_10_07.pdf. Program został zatwierdzony 1 października 2007 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

²¹ Obszary kwalifikowalne do wsparcia w ramach programu po stronie polskiej to podregiony: białostocko-suwański (11 powiatów), ełcki (6 powiatów), łomżyński (6 powiatów), olsztyński (7 powiatów). Natomiast po stronie litewskiej kwalifikowane do wsparcia było 5 obwodów: mariampolski (5 powiatów), olicki (5 powiatów), tauroski (4 powiaty), kowieński (8 powiatów), wileński (7 powiatów) w ramach niniejszego Programu Miasto Wilno nie było objęte wsparciem. Por.: Program Współpracy Transgranicznej Polska–Litwa, dostępny na stronie: <http://fs.ngo.pl/files/konsultacje.ngo.pl/public/a-operacyjne-strona/europejska-wspolpraca/polska-litwa.pdf>. Program został zatwierdzony przez Komisję Europejską 21 grudnia 2007 r.

- program operacyjny współpracy transgranicznej: Południowy Bałtyk (Polska–Szwecja–Dania–Litwa–Niemcy) 2007–2013²².
- współpraca transnarodowa w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej:
  - program operacyjny współpracy transnarodowej dla Europy Środkowej 2007–2013²³,
  - program operacyjny współpracy transnarodowej Region Morza Bałtyckiego 2007–2013²⁴.
- współpraca międzyregionalna w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej:
  - program operacyjny współpracy międzyregionalnej – INTERREG IV C²⁵.
- współpraca w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa:
  - program współpracy transgranicznej Litwa–Polska–Rosja 2007–2013²⁶,
  - program współpracy transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2007–2013²⁷.

Programy operacyjne współpracy transgranicznej w latach 2007–2013 były realizowane przede wszystkim w ramach trzeciego celu polityki spójności Unii Europejskiej, czyli w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Stanowiły także kontynuację

---

²² Obszar programu obejmuje w Polsce podregiony: szczeciński, koszaliński, słupski, elbląski, gdański, Gdańsk–Gdynia–Sopot; w Szwecji okręgi: Kalmar, Blekinge, Skåne, Kronoberg; w Niemczech podregiony: Meklemburgii–Pomorza Przedniego (Greifswald), Rostok, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern,

Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rügen, Uecker-Randow; w Danii: gmina regionalna Bornholm i podregion Zealand; na Litwie okręgi: Kłajpedy, Taurage i Telsiai. Por.: Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk, dostępny na stronie: <http://www.ewt.2007-2013.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Documents/PWT%20Południowy%20Bałtyk%202007-13.pdf>. Program został zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 20 grudnia 2007 r. [dostęp 03.07.2015 r.].

²³ Program Operacyjny Europejska Współpraca Terytorialna 2007–2013 Europa Środkowa, <http://fs.ngo.pl/files/konsultacje.ngo.pl/public/a-operacyjne-strona/europejska-wspolpraca/europa-srodkowa.pdf>. [dostęp 03.07.2015 r.].

²⁴ Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007–2013. Program w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (Baltic Sea Region Programme 2007–2013), <http://fs.ngo.pl/files/konsultacje.ngo.pl/public/a-operacyjne-strona/europejska-wspolpraca/morze-baltyckie.pdf>. Wersja końcowa programu została zatwierdzona 21 grudnia 2007 r. przez Komisję Europejską. [dostęp 03.07.2015 r.].

²⁵ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego na lata 2007–2013. Cel 3: Europejska współpraca terytorialna Program Współpracy Międzyregionalnej (INTERREG IVC) wspierający inicjatywę Komisji Europejskiej „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”, http://fs.ngo.pl/files/konsultacje.ngo.pl/public/a-operacyjne-strona/europejska-wspolpraca/INTERREGIVC_dokument_operacyjny.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

²⁶ Program Współpracy Transgranicznej Litwa–Polska–Rosja 2007–2013 (Lithuania–Poland–Russia ENPI Cross-border Cooperation Programme 2007–2013), <http://fs.ngo.pl/files/konsultacje.ngo.pl/public/a-operacyjne-strona/europejska-wspolpraca/polska-litwa-rosja.pdf>. [dostęp 03.07.2015 r.].

²⁷ Program Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2007–2013, http://www.pl-by-ua.eu/upload/pl/PL-BY-UA_PL.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej, które były realizowane w latach 2000–2006 w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III²⁸.

3.

W obecnym okresie programowania 2014–2020, w ramach celu Europejskiej Współpracy Terytorialnej i komponentu współpracy transgranicznej prowadzone są następujące programy:

- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Polska–Słowacja 2014–2020²⁹,
- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Republika Czeska–Polska 2014–2020³⁰,
- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Polska–Saksonia 2014–2020³¹,
- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Brandenburgia–Polska 2014–2020³²,
- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Meklemburgia–Polska 2014–2020³³,
- Program współpracy transgranicznej Południowy Bałtyk 2014–2020³⁴,
- Program współpracy transgranicznej (Interreg V-A) Litwa–Polska 2014–2020³⁵.

Współpraca transgraniczna w tym zakresie odbywa się wzdłuż całej granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Aktualnie realizowane programy operacyjne z zakresu tylko współpracy transgranicznej wykonywane w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej

²⁸ B. Jurkowska, *op. cit.*, s. 187.

²⁹ Programy współpracy w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg V-A) PL-SK – Poland–Slovakia, https://www.ewt.gov.pl/media/1246/program_polska_slowacja_2014_2020.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³⁰ Interreg V-A – Republika Czeska – Polska, https://www.ewt.gov.pl/media/6874/Program_PL_CZ_14-20_23.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³¹ Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014–2020, https://www.ewt.gov.pl/media/5542/Program_Interreg_Polska_Saksonia.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³² Program Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska 2014–2020 w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/5085/Program_Wspolpracy_Interreg_V_A_Brandenburgia_Polska_2014_2020_wersja_polska.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³³ Program Współpracy Interreg V-A Niemcy/Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia-Polska w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), https://www.ewt.gov.pl/media/6188/PL_INTERREG_VA_MV_BB_PL_02_07_2015_2.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³⁴ Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2014 – 2020, http://www.ewt.gov.pl/media/821/pwtpb_2014_2020_pl.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

³⁵ (Interreg V-A) Litwa–Polska. Dokument programu współpracy, https://www.ewt.gov.pl/media/825/lt_pl_pl_26_09_2014.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

stanowią po raz kolejny kontynuację programów z dwóch poprzednich okresów programowania, czyli z lat: 2000–2006 i 2007–2013. Jest to zrozumiałe, ponieważ współpraca transgraniczna służy przede wszystkim budowaniu i umacnianiu więzi łączących społeczności po wszystkich stronach granicy, a realizacja programów transgranicznych przyczynia się do wzmocnienia tej współpracy dzięki wspólnym inicjatywom oraz ich ciągłości.

Na finansowanie omawianych programów współpracy transgranicznej w latach 2014–2020 Unia Europejska przeznaczyła kwotę 819 830 414,00 euro. Środki finansowe przeznaczone na ten cel pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dodatkowo każdy program wzmocniony jest wkładem krajowym, pochodzącym z budżetów publicznych oraz od podmiotów prywatnych państw biorących udział w poszczególnych programach i wynosi 149 988 536,80 euro dla wszystkich programów. Dzięki tym wkładom łączna kwota przeznaczona na realizację programów transgranicznych, w których Polska bierze udział, wynosi 969 818 950,80 euro. Szczegółowe dane finansowe zostały podane w tabeli 1.

Tabela 1. Porównanie budżetów poszczególnych programów operacyjnych dotyczących współpracy transgranicznej w okresie programowania 2014–2020

Program operacyjny współpracy transgranicznej w okresie 2013–2020	Budżet programu w okresie 2014–2020 [w euro]	Kwota wsparcia w okresie 2014–2020 z EFRR [w euro]	Wkład krajowy w okresie 2014–2020 [w euro]
Polska–Słowacja	182 339 676,00	154 988 723,00	27 350 953,00
Czechy–Polska	266 143 190,00	226 221 710,00	39 921 480,00
Polska–Saksonia	82 353 025,00	70 000 069,00	12 352 956,00
Brandenburgia–Polska	117 826 565,00	100 152 579,00	17 673 986,00
Meklemburgia–Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Polska	157 647 549,00	134 000 414,00	23 647 135,00
Południowy Bałtyk	102 934 669,33	82 978 784,00	19 955 885,33
Litwa–Polska	60 574 276,47	51 488 135,00	9 086 141,47
Łączne kwoty:	969 818 950,80	819 830 414,00	149 988 536,80

Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Serwis Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach> [dostęp 27.06.2015] oraz zawartych w poszczególnych programach współpracy transgranicznej.

Współpraca transgraniczna, w ramach analizowanych programów, realizowana jest wzdłuż granicy Polski zarówno morskiej (program Południowy Bałtyk), jak i lądowej (pozostałe programy). Regiony NUTS objęte wsparciem zostały dokładnie wyszczególnione w tabeli nr 2. Należy zaznaczyć, że na wschodniej części granicy, gdzie Polska nie

sąsiaduje z państwami członkowskimi Unii Europejskiej, także realizowane są programy transgraniczne w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Jeden z nich stanowi kontynuację programu z poprzednich okresów programowania – program współpracy transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020³⁶.

Tabela 2. Obszary wsparcia w poszczególnych programach operacyjnych dotyczących współpracy transgranicznej w okresie programowania 2013–2020

Program	Regiony NUTS objęte programem współpracy
Polska–Słowacja	<ul style="list-style-type: none"> • Krakowski, • Nowosądecki, • Oświęcimski, • Bielski, • Tyski, • Krośnieński, • Przemyski, • Rzeszowski, • Žilinský Kraj, • Prešovský Kraj, • Košický Kraj.
Czechy–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Liberecki Kraj, • Hradecki Kraj, • Pardubicki Kraj, • Ołomuniecki Kraj, • Morawsko-Śląski Kraj, • Bielski, • Rybnicki, • Jeleniogórski, • Wałbrzyski, • Nyski, • Opolski, • powiat strzebiński, • powiat pszczyński.
Polska–Saksonia	<ul style="list-style-type: none"> • Bautzen, • Görlitz, • Zielonogórski, • Jeleniogórski.
Brandenburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • województwo lubuskie (podregiony: gorzowski i zielonogórski), • Brandenburgia (powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße oraz miasta wydzielone: Frankfurt (Oder) i Cottbus).

³⁶ Program Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020, https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/2346/JOP_PBU_PL.pdf. [dostęp 03.07.2015 r.].

Program	Regiony NUTS objęte programem współpracy
Meklemburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Vorpommern-Rügen, • Vorpommern-Greifswald, • Mecklenburgische Seenplatte, • powiat Barnim, • powiat Uckermark, • powiat Märkisch-Oderland, • Koszaliński, • Szczecinecko-pyrzycki, • Szczeciński, • miasto Szczecin.
Południowy Bałtyk	<p>1. W Niemczech:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Landkreise) Meklemburgii-Pomorza Przedniego: Nordwestmecklenburg, Rostock, Vorpommern-Rügen, Vorpommern-Greifswald • Wolne Miasto (kreisfreie Stadt): Rostock. <p>2. W Danii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • regionalna gmina Bornholm, • region Zealand (podregiony: Østsjælland, Vest- og Sydsjælland). <p>3. W Szwecji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat Kalmar, • powiat Blekinge, • powiat Skåne, • powiat Kronoberg. <p>4. Na Litwie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powiat Klaipėda, • powiat Tauragė, • powiat Telšiai. <p>5. W Polsce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podregion Miasto Szczecin, • podregion szczeciński, • podregion stargardzki, • podregion koszaliński, • podregion słupski, • podregion starogardzki, • podregion gdański, • podregion trójmiejski • podregion elbląski.
Litwa–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Alytausapskritis, • Kaunoapskritis, • Marijampolėsapskritis, • Tauragėsapskritis, • Vilniausapskritis (oprócz Wilna), • Białostocki, • Suwalski, • Ełcki.

Opracowanie własne na podstawie danych ze strony Serwis Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach> [dostęp 27.06.2015] oraz zawartych w poszczególnych programach współpracy transgranicznej.

Beneficjentów programów współpracy realizowanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej komponent współpracy transgranicznej można podzielić na cztery podstawowe grupy:

- podmioty administracji publicznej (np. organy administracji rządowej, organy administracji samorządowej, ich związki i stowarzyszenia),
- podmioty organizacji pozarządowych (np. fundacje, stowarzyszenia, związki zawodowe),
- kościoły i związki wyznaniowe,
- podmioty prywatne (np. małe i średnie przedsiębiorstwa, jednostki badawcze).

Tabela nr 3 przedstawia beneficjentów poszczególnych programów współpracy transgranicznej.

Tabela 3. Beneficjenci poszczególnych programów operacyjnych dotyczących współpracy transgranicznej w okresie programowania 2014–2020

Program	Beneficjenci programu
Polska–Słowacja	<ul style="list-style-type: none"> • organy administracji rządowej i samorządowej, ich związki i stowarzyszenia, • jednostki ustanowione przez państwo lub samorząd w celu zapewnienia usług publicznych, • instytucje systemu oświaty i szkoły wyższe, • organizacje pozarządowe non-profit, • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej, • kościoły i związki wyznaniowe, • jednostki naukowe.
Czechy–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • władze publiczne, ich związki i stowarzyszenia, • organizacje powołane przez władze publiczne, • izby, stowarzyszenia, związki i organizacje reprezentujące interesy przedsiębiorców i pracowników oraz samorządu gospodarczego i zawodowego, • organizacje pozarządowe, • instytucje systemu oświaty i szkoły wyższe, • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej, • kościoły i związki wyznaniowe, • stowarzyszenia i związki działające w obszarze turystyki.

Program	Beneficjenci programu
Polska–Saksonia	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki administracji państwowej, regionalnej i lokalnej, stowarzyszenia tych jednostek i instytucje im podległe: <ul style="list-style-type: none"> – posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym; – nieposiadające osobowości prawnej na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego, pod warunkiem, że ich przedstawiciele są uprawnieni do podejmowania w imieniu danego podmiotu zobowiązań prawnych oraz finansowych zgodnie z art. 131 ust. 2 lit. a oraz ust. 3 rozporządzenia 966/2012 UE w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002³⁷; w tym wypadku wymagane będą stosowne dokumenty potwierdzające posiadane uprawnienia. • podmioty ustanowione zgodnie z prawem publicznym lub prywatnym dla konkretnego celu zaspokajania potrzeb w interesie ogólnym, nieposiadające charakteru przemysłowego lub handlowego oraz posiadające osobowość prawną oraz finansowane w głównej części przez państwo, władze regionalne lub lokalne lub inne organy zarządzane prawem publicznym lub których zarząd podlega nadzorowi przez te organy lub posiadające radę administracyjną, zarządzającą lub nadzorczą, z której więcej niż połowa członków jest wyznaczana przez państwo, władze regionalne lub lokalne lub inne organy zarządzane prawem publicznym, • organizacje pozarządowe non-profit, stowarzyszenia oraz organizacje partnerstwa społecznego i gospodarczego zgodnie z obowiązującym prawem krajowym: <ul style="list-style-type: none"> – posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym, – nieposiadające osobowości prawnej na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego, pod warunkiem, że ich przedstawiciele są uprawnieni do podejmowania w imieniu danego podmiotu zobowiązań prawnych oraz finansowych zgodnie z art. 131 ust. 2 lit. a oraz ust. 3 rozporządzenia 966/2012 UE w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 . W tym przypadku wymagane będą stosowne dokumenty potwierdzające posiadane uprawnienia. • małe i średnie przedsiębiorstwa w osiach priorytetowych I, III oraz IV, o ile działania w projekcie są realizowane w zakresie pożytku publicznego zgodnie z zasadami przyznawania pomocy publicznej (podmioty te nie mogą pełnić roli beneficjenta wiodącego).

³⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz. Urz. UE L 298/1 z dnia 26 października 2012 r.).

Program	Beneficjenci programu
Brandenburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego lub komunalnego (województwo, powiaty, gminy, miasta), ich zrzeszenia, związki i instytucje im podległe, • organy administracji rządowej lub landowej i instytucje im podległe, • zarządzający i administrujący wielkoprzestrzennymi obszarami chronionymi takimi jak parki narodowe, przyrodnicze i krajobrazowe oraz rezerwaty biosfery, • państwowe gospodarstwa leśne i ich jednostki organizacyjne, • stowarzyszenia i organizacje ochrony środowiska, • podmioty publiczne powołane przez władze publiczne do realizacji zadań w zakresie infrastruktury drogowej i ich związki celowe, zrzeszenia transportowe lub zrzeszenia przewoźników, • podmioty prowadzące placówki edukacyjne, kształcenia zawodowego i doksztalcania oraz partnerzy społeczni i ich organizacje, pozaszkolne placówki edukacji ekologicznej, • instytucje aktywizacji gospodarczej lub placówki wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjność, • placówki naukowe, • instytucje kultury, • instytucje sportowe, • organizacje i zrzeszenia turystyczne, • podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia i jednostki systemu ratownictwa medycznego, • osoby prawne pożytku publicznego, np. fundacje, stowarzyszenia, • organizacje pozarządowe, np. związki zawodowe, organizacje ochrony środowiska i zajmujące się sprawami społecznymi, • euroregiony, • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej.
Meklemburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki administracji państwowej, regionalnej i lokalnej, stowarzyszenia tych jednostek i instytucje im podległe, • inne podmioty prawa publicznego, np. izby, organy administracji rządowej, • instytucje edukacyjne, szkoły wyższe, pozostałe podmioty naukowe i edukacyjne, • podmioty prowadzące instytucje kształcenia zawodowego, • towarzystwa i organizacje aktywizacji gospodarki, centra technologiczne, dalsze instytucje naukowo-badawcze, • instytucje sportu i kultury, • instytucje opieki zdrowotnej i społecznej, • organizacje i zrzeszenia turystyczne, • administracje i zarządy obszarów ochrony przyrody, takie jak parki narodowe, parki przyrody, parki krajobrazowe i rezerwaty biosfery, • Lasy Państwowe i Państwowe Gospodarstwa Leśne, wraz z ich jednostkami organizacyjnymi, • Euroregion POMERANIA, • europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej, • osoby prawne pożytku publicznego, np. stowarzyszenia, zrzeszenia, fundacje, • organizacje pozarządowe, np. związki zawodowe, organizacje ochrony środowiska i przyrody oraz stowarzyszenia i zrzeszenia pożytku publicznego, reprezentujące interesy przedsiębiorstw gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, organizacje społeczne.

Program	Beneficjenci programu
Litwa–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • instytucje lokalne, regionalne i krajowe, • organy publiczne i podmioty prawa publicznego, • organizacje pozarządowe, • instytucje publiczne i organizacje pozarządowe działające w zakresie wsparcia biznesu (np. inkubatory biznesu, parki naukowe i technologiczne, ośrodki doradztwa biznesowego, izby gospodarcze).
Południowy Bałtyk	<ul style="list-style-type: none"> • władze lokalne i regionalne oraz ich zrzeszenia, • organizacje pozarządowe zaangażowane w tworzenie sieci transgranicznych, • firmy publiczne lub prywatne (o charakterze publicznym lub non-profit) zajmujące się gminną lub komunalną gospodarką środowiskową i energetyczną (odpady, woda, ogrzewanie, ochrona jakości powietrza), • organizacje pozarządowe działające w sektorze zarządzania i ochrony środowiska, • instytucje zarządzania zasobami leśnymi, • spółdzielnie rolnicze i wspólnoty mieszkańców, • stowarzyszenia formalne, klastry i sieci MŚP (posiadające osobowość prawną), • izby handlowe, agencje rozwoju, inkubatory biznesu, parki technologiczne i inne organizacje finansowe i wsparcia biznesu, • organizacje pozarządowe oraz organizacje badawczo-rozwojowe, świadczące usługi w ramach promocji i marketingu, badań i usług (np. szkolenia), turystyki i kultury, • organizacje pozarządowe promujące i świadczące usługi skupiające się na kwestiach związanych z innowacją, • szkoły, instytucje szkolnictwa wyższego i instytucje badawczo-rozwojowe, • przedsiębiorstwa transportu publicznego, • administracja infrastruktury transportowej, • biura zatrudnienia i administracja rynku pracy, • związki zawodowe i organizacje pracodawców, • organizacje pozarządowe działające w dziedzinie szkolenia i podwyższania kwalifikacji, • instytucje ochrony dziedzictwa narodowego, kulturowego i naturalnego, • instytucje edukacyjne.

Opracowanie własne na podstawie danych ze strony Serwis Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach> [dostęp 27.06.2015] oraz zawartych w poszczególnych programach współpracy transgranicznej.

Podstawowy zakres przedmiotowy każdego programu określają tzw. osie priorytetowe programów, które następnie są rozpisywane na cele szczegółowe oraz określone są w stosunku do nich oczekiwane rezultaty. Programy uszczegółwiają także w ramach każdej osi priorytetowej typy i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem. Zakres przedmiotowy każdego z programów jest uzależniony od specyfiki obszarów, na których będą one realizowane, potrzeb społeczności je zamieszkujących oraz uwarunkowań naturalnych i przyrodniczych. Dodatkowo każdy z omawianych programów zawiera zawsze oś priorytetową dotyczącą pomocy technicznej. Poniższa tabela 4

prezentuje osie priorytetowe (ogólny zakres przedmiotowy) poszczególnych programów współpracy transgranicznej.

Tabela 4. Podstawowy zakres przedmiotowy poszczególnych programów operacyjnych dotyczących współpracy transgranicznej w okresie programowania 2014–2020

Program	Zakres przedmiotowy (osie priorytetowe programów)
Polska–Słowacja	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego na terenach przygranicznych. • Zrównoważony transport transgraniczny. • Rozwój edukacji i kształcenia ustawicznego na terenach przygranicznych.
Czechy–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne zarządzanie ryzykiem. • Zwiększanie zatrudnienia poprzez rozwój potencjału zasobów naturalnych i kulturowych. • Kształcenie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych. • Współpraca między instytucjami i społecznościami.
Polska–Saksonia	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności regionu transgranicznego poprzez utrzymanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa naturalnego i kulturowego tych terenów. • Poprawa jakości połączeń drogowych z przejściami granicznymi. • Wzmocnienie i rozszerzenie wspólnych polsko-niemieckich możliwości w zakresie edukacji i szkoleń. • Intensyfikacja współpracy międzyinstytucjonalnej i międzyludzkiej.
Brandenburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego. • Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport. • Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji. • Integracja mieszkańców i współpraca administracji.
Meklemburgia–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Natura i kultura. • Transport i mobilność. • Edukacja. • Współpraca transgraniczna.
Litwa–Polska	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami. • Promowanie trwałego zatrudnienia o wysokiej jakości oraz wspieranie mobilności pracowników. • Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. • Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawna administracja publiczna.

Program	Zakres przedmiotowy (osie priorytetowe programów)
Południowy Bałtyk	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie aktywności międzynarodowej oraz zdolności • innowacyjnej niebieskiej i zielonej gospodarki Południowego Bałtyku. • Wykorzystanie potencjału środowiskowego i kulturowego obszaru Południowego Bałtyku na rzecz niebieskiego i zielonego wzrostu. • Poprawa łączności transgranicznej na rzecz funkcjonalnego obszaru w dziedzinie niebieskiego i zielonego transportu. • Wzmocnienie wydajności zasobów ludzkich na rzecz niebieskiej i zielonej gospodarki obszaru. • Zwiększenie zdolności do współpracy podmiotów lokalnych na obszarze Południowego Bałtyku na rzecz niebieskiego i zielonego wzrostu.

Opracowanie własne na podstawie danych ze strony Serwis Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach> [dostęp 27.06.2015] oraz zawartych w poszczególnych programach współpracy transgranicznej.

4.

Przedstawiony podstawowy zakres finansowy, zasięg terytorialny, katalog beneficjentów oraz zakres przedmiotowy programów operacyjnych realizujących współpracę transgraniczną w ramach celu Europejskiej Współpracy Terytorialnej w ramach komponentu współpraca transgraniczna w okresie programowania 2014–2020 potwierdzają duże znaczenie takiej działalności. Ciągłość programów wynikająca z ich kontynuacji w kolejnych okresach programowania w Unii Europejskiej pozwalają na określenie ich jako koniecznych, a nawet niezbędnych dla realizacji polityki spójności i budowania wśród odmiennych kulturowo społeczności tolerancji, zrozumienia i poszanowania godności oraz odrębności innych kultur.

Ponadto współpraca transgraniczna jest również traktowana jako instrument poszerzania i rozwoju kontaktów, promocji regionów lub obszarów lokalnych, wymiany doświadczeń. Nie bez znaczenia z punktu widzenia gospodarczego jest również możliwość pozyskania inwestorów zagranicznych oraz ewentualna wymiana handlowa i przepływ usług.

Bibliografia

- Dołzbłasz S., Raczyk A., *Współpraca transgraniczna w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.
- Jurkowska B., *Unijne programy wsparcia współpracy transgranicznej w latach 2007–2013 w państwach członkowskich i sąsiadujących z Unią Europejską*, „PWSZ IPiA Studia Lubuskie”, Sulechów 2011, t. VII.

- Kaczmarczyk K., *Rozwój lokalnych form współpracy transgranicznej w Polsce południowo-wschodniej*, [w:] M. Grzybowska, M. Berdel-Dudzińska (red.), *Prawo i ustrój Rzeczypospolitej Polski w perspektywie integracji z Unią Europejską*, Rzeszów 2002.
- Kusiak-Winter R., *Współpraca transgraniczna gmin Polski i Niemiec, studium administracyjno-prawne*, e-Monografie nr 11, Wrocław 2011, s. 19-21, <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/35373>.
- Szadkowska E., *Pojęcie współpracy transgranicznej*, [w:] M. Perkowski (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Białystok 2010.
- Zięba R., *Bezpieczeństwo międzynarodowe w pierwszej dekadzie XXI wieku w kontekście nowych wyzwań i zagrożeń*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2007, nr 4.

